

Asia: VN/1068/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:ltä (jäljempänä JHL ry) lausuntoa hallituksen esityksen luonnoksessa, jolla muutettaisiin valtion virkamieslain 6 b §:ä (nimittäminen ilman viran haettavaksi julistamista muutostilanteissa), 8 a §:ä (sidonnaisuustietojen ilmoittamiseen liittyvä muutos) ja 44 a §:ä (karenssisäännöstely). JHL ry suhtautuu esitettyihin muutoksiin pääosin myönteisesti tietyin varauksin.

JHL ry toteaa 6 b §:n 1 momentin muutoksesta seuraavaa. Luonnoksesta ei käy selvästi ilmi, miksi kyseinen aika pitenee vuodesta kahteen vuoteen. JHL ry:n mukaan tätä tulisi täsmentää esityksessä. Luonnoksen mukaan määräaika voi koostua yhdestä yli kaksi vuotta kestävästä nimityksestä tai useammasta katkeamattomasta nimityksestä määräaikaiseen virkasuhteeseen, joiden yhteenlaskettu kesto on yli kaksi vuotta. JHL ry toteaa tämän tarkoittavan, että nimitys tulee ottaen huomioon virkamieslain 59 §:n säännös valituskiellosta edelleenkin valitusoikeuden piiriin vain, jos nimitys on kerralla yli kaksi vuotta. Alle kahden vuoden nimityksissä kyseeseen tulee vain muu laillisuusvalvonta. Tällä muutoksella ei siten ole vaikutusta virkanimitysten laillisuusvalvonnan nykytilaan. Lisäksi JHL ry toteaa, että ehdotuksen mukaisessa tilanteessa ei voida jatkossa nimittää määräaikaisessa virkasuhteessa olevaa virkamiestä ilman julkista hakumenettelyä kuin vasta kahden vuoden kuluttua. Toisin sanoen virkamiestä on mahdollista ketjuttaa pidempään ilman suoraa nimitysmahdollisuutta perustettavaan virkaan verrattuna nykytilanteeseen.

Luonnoksen mukaan edellytyksenä on, voimassaolevan ohjeistuksen mukaisesti, että nimitys kyseeseen määräaikaiseen virkasuhteeseen on tehty alun perin julkista hakumenettelyä käyttäen ja virkamieslain 9 §:n 1 momentissa säädetyt määräaikaisen virkasuhteen perusteet täyttyvät. JHL ry toteaa olevan perusteltua, että nimityksessä on käytetty alun perin julkista hakumenettelyä. JHL ry toteaa, että tämä vaatimus olisi syytä nostaa hallituksen esityksen perustelujen maininnan ja ohjeistuksen sijasta lakitasolle. Tämä selkeyttäisi tilannetta, kun asia kävisi ilmi jo suoraan virkamieslaista. Kyse on tärkeästä virkamiesoikeudellisesta periaatteesta eli julkisesta ja avoimesta viranhausta.

JHL ry toteaa, että 6 b §:n uusi 5 momentti on hyvä lisä irtisanotun virkamiehen muutosturvaan. Ehdotetussa muodossa se tosin edellyttää virkamiehen omaa aktiivisuutta irtisanomisaikana löytää avoin virka tai avoimeksi tuleva virka, johon hänet voitaisiin nimittää muualla valtiolla. Käytännössä voi osoittautua haasteelliseksi yksittäiselle virkamiehelle löytää itse virka. JHL ry pitäisi parempana lähtökohtana, että irtisanovalle virastolle säädettäisiin velvollisuudeksi selvittää, olisiko irtisanottavalle virkamiehelle osoitettavissa haettavaksi uusi virka. Virastolla olisi tähän paremmat mahdollisuudet kuin virkamiehellä. Muutos edellyttää joka tapauksessa, että VM antaa ohjeistuksen menettelytavoista. JHL ry toteaa, että ehdotettu uudistus on tarkoituksenmukaisempi tapa kuin nykyisin 5 §:n mahdollistama virkasiirto, joka on raskas prosessi.

Virkamieslain 8 a §:n muutosta JHL ry pitää perusteltuna.

Virkamieslain 44 a §:ään ehdotetun muutoksen osalta JHL toteaa, että pykälä on nyky muodossaan varsin tuore, eikä sen soveltamisesta ja muutostarpeesta ole olemassa tarvittavaa soveltamiskäytäntöä. Karensisopimuksia on tehty vain muutamissa virastoissa, eikä kaikkiaan erityisen suurta määrää. Vielä merkittävämpää on ottaa huomioon esitysluonnoksen kohdasta 4.2.1. ilmenevä seikka, että tähän mennessä vain muutamalle valtion palveluksesta lähteneelle virkamiehelle on ylipäätään asetettu karensisopimuksen mukainen karenssiaika. Hallintovaliokunta on mietinnössään 17/2016 todennut pitävänsä ehdotettua 12 kuukauden karenssiajan kestoa liian pitkänä. Esitysluonnoksessa ei JHL ry:n mielestä ole esitetty painavia perusteluita, miksi karenssiaikaa tulisi nyt pidentää ehdotetusti. Joka tapauksessa, jos muutosesitykseen päädytään, muutos tulisi ehdotuksen mukaisesti rajata korkeintaan valtion ylimpään virkamiesjohtoon. Säännöstä ei ole syytä laajentaa enempää. JHL ry pitää asianmukaisena toimenpiteenä ehdotuksessa mainittua seuranta karensisopimusten tekemisestä. JHL ry kiinnittää huomiota myös siihen, että osasta 44 a §:n muutoksessa tarkoitetuista valtion ylimmän virkamiesjohdon määräytymisestä säädetään 26 §:n 4 kohdan mukaan valtioneuvoston asetuksella. Karensisopimuksen osalta on kyse perustuslain 18 §:ssä säädetyn perusoikeuden rajoituksesta, joista tulisi aina säätää lailla. On syytä pohtia, täyttääkö muutos tältä osin perustuslain 80 §:n 1 momentin lailla säätämisen vaatimuksen.

Virkamieslain 36 §:n, 62 §:n ja 69 a §:n teknisistä muutoksista JHL ry:llä ei ole lausuttavaa.

Pursiainen Jani
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry